

14

ศิลปการให้คำปรึกษา

จินตนา วาฤทธิ

ผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่
สังคมสงเคราะห์ 2502-2506

เรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้ ไม่ใช่นิยาย แต่เป็นกรณีศึกษาการทำงานในฐานะนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ ที่จะช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้ต้องการความช่วยเหลือในกรณีที่แตกต่างกันไป เป็นเรื่องดี ๆ ที่นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพควรศึกษาถึงศาสตร์ ศิลป์ เทคนิคและจิตใจของความ เป็นนักสังคมสงเคราะห์

เรื่องที่ 1: เข้าบ้านไม่ได้

เช้าวันหนึ่ง ข้าพเจ้าได้รับแจ้งจากพยาบาลว่า มีหญิงสาวผู้หนึ่งมาคลอดและไม่ต้องการบุตร เมื่อได้รับแจ้งเรื่องดังกล่าวแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกหนักใจมากเพราะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 3 วันในช่วงที่ผู้ป่วยนอนพักฟื้นหลังคลอด หากช้ากว่านี้คงยากที่จะติดตามตัวผู้ป่วยเพื่อหาข้อมูลและเธออาจหนีออกจากโรงพยาบาลและทิ้งลูกน้อยไว้

ข้าพเจ้าจึงเริ่มคิดวางแผนการดำเนินงานโดยคำนึงถึงหลักการสังคมสงเคราะห์เป็นเบื้องต้น ลำดับความสำคัญของเรื่อง เพื่อดำเนินการเป็นขั้นตอนป้องกันการหลงลืม โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่า เด็กน้อยจะต้องได้อยู่กับมารดาเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็ก และมารดาจะต้องกลับเข้าบ้านของตัวเองให้ได้เพื่อสร้างครอบครัวอบอุ่น

เทคนิคและวิธีการทางสังคมสงเคราะห์จึงได้นำมาใช้ตามลำดับ คือ เทคนิคการสัมภาษณ์ เทคนิคการสร้างสัมพันธภาพ การสร้างความเชื่อ

มันในตัวนักสังคมสงเคราะห์ การมีส่วนร่วมในการวางแผน ฯลฯ ปัญหา
จึงอยู่ที่ว่าเธอจะไว้วางใจเล่าเรื่องสำคัญในชีวิตซึ่งเธอเก็บไว้เป็น**ความ**
ลับ มาตลอด 9 เดือนนี้ ให้ข้าพเจ้ารับฟังหรือไม่

ข้าพเจ้ารีบไปห้องคลอดทันที พบหญิงสาวผู้หนึ่งหน้าตาสะสวยรอ
คลอดอยู่ ข้าพเจ้าจึงทักทายเธอด้วยภาษาเหนือ (เชียงใหม่) ว่า “สวัสดี
เจ้าน้อง” และแนะนำตัวว่า เป็นนักสังคมสงเคราะห์อยู่ในโรงพยาบาลนี้
มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำปัญหาต่างๆ ของผู้ป่วยในโรงพยาบาล

ข้าพเจ้าบอกว่าถ้าน้องมีอะไรจะให้พี่ช่วย พี่ยินดีจะช่วยด้วยความ
เต็มใจ พร้อมทั้งบอกเธอว่า “พยาบาลบอกพี่ว่าน้องไม่ต้องการลูก” ถ้า
ไม่สะดวกเล่าตอนนี้ก็รอไปหลังคลอดก็ได้ พี่ขอให้น้องคลอดโดยปลอด
ภัย และหวังว่าจะมีลูกที่น่ารักนะ แล้วพี่จะมาพบน้องอีกหลังคลอด
พร้อมให้ชื่อและเบอร์โทรศัพท์เธอไว้

ข้าพเจ้าได้ประสานงานกับพยาบาล ขอให้ดูแลเธออย่าให้คลาด
สายตา ด้วยเกรงว่าเธอจะหนีออกจากโรงพยาบาลหลังคลอด และขอให้
พยาบาลนำลูกมาให้เธอเร็วที่สุด เพื่อที่เธอเห็นลูกตัวเองแล้วอาจจะ
เปลี่ยนใจได้ และข้าพเจ้ากลับไปพบเธออีกครั้งหนึ่งหลังคลอดแล้ว
ข้าพเจ้าต้องคุยกับเธอให้เร็วที่สุดเพราะกลัวเธอจะหนีออกจากโรง
พยาบาลแล้วทิ้งลูกไว้ หากเราได้คุยกับเธอเร็วเท่าใด ก็จะเป็นผลดีทั้ง
ตัวเธอ ตัวเราเอง ตลอดจนโรงพยาบาล

ข้าพเจ้าเริ่มทักทายเธอก่อนว่า “เห็นลูกแล้วหรือยัง ลูกแข็งแรงดี
นะ” เธอตอบว่า “เห็นแล้วค่ะ ตอนคลอด ลูกร้องไห้ดังมาก ตัวแดง
แล้วหนูก็กก็กลับไป ยังไม่เห็นลูกอีก” ข้าพเจ้ารีบพูดต่อว่า แล้วคิดอย่างไร
กับลูก จะทำยังไงต่อไป เล่าให้พี่ฟังได้ไหม เผื่อพี่จะช่วยอะไรได้บ้าง ถ้า
ไม่ต้องการจริงๆ จะได้ช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไรช่วยเด็ก การทิ้งลูกไว้
ไม่ส่งสารลูกหรือ ถ้าอยากดูลูกอีก พี่จะขออนุญาตพยาบาลให้นำลูกมา
ให้ดูอีก พี่ไปดูมาแล้ว “ลูกหนูน่ารักจริงๆ”

เธอพูดว่าพี่ไปดูมาแล้วหรือคะ ลูกหนูเป็นอย่างไรบ้าง ข้าพเจ้าจึง
ตอบเธอว่า ลูกหนูแข็งแรงดี หน้าตาน่ารัก หนูจะทิ้งเขาได้หรือ หนูมี

ปัญหาอะไร เล่าให้พี่ฟังตอนนี่ได้ไหม พี่ยินดีจะช่วยหนูจริงๆ ไม่อยาก
ให้ลูกขาดแม่เลย เขาคงต้องการหนูมาก หนูทำให้ให้เขาเกิดมานะ

เธอเริ่มเล่าว่า เธอยังเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีรักกับเพื่อน
ชายเป็นนักเรียนด้วยกัน เมื่อเริ่มตั้งครรภฝ่ายชายซึ่งเป็นพ่อของเด็กก็ตี
ตัวจากไป ไม่เกี่ยวข้องกับเธอ เมื่อเธอตั้งครรภ และดูแลครรภมาเอง
เรื่อยๆ โดยไม่กล้าบอกให้พ่อแม่ตัวเองทราบ เธอเป็นเด็กต่างอำเภอมา
เรียนในตัวจังหวัด เธอไม่กล้ากลับบ้าน กลัวพ่อแม่จะไม่ให้เข้าบ้าน กลัว
“พ่อแม่อายุที่เธอมีลูกไม่มีพ่อ” พ่อแม่คงไม่ให้อภัยเธอ

ข้าพเจ้าถามเธอว่า “แล้วหนูรักลูกไหม” เธอตอบว่าหนูก็รักเขา แต่
ไม่รู้จะทำอะไร ข้าพเจ้าจึงพูดว่า ถ้าพี่จะไปช่วยอธิบายให้พ่อแม่หนู
เข้าใจเรื่องนี้ หนูจะขัดข้องไหม ถ้าคุณพ่อคุณแม่หนูไม่ยอมรับจริงๆ พี่
จะหาที่พักให้หนูได้อยู่กับลูก ให้หนูเลี้ยงลูกไปก่อน หรือฝากลูกไว้ใน
สถานสงเคราะห์ เมื่อหนูพร้อมจะรับลูกเมื่อไหร่ก็รับได้

ก่อนที่เธอจะจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล ข้าพเจ้าเตรียมแผนไว้
ว่าจะพาเธอพร้อมลูกน้อยไปพบคุณพ่อคุณแม่ของเธอให้ได้ ปัญหาอยู่ที่
ว่าการจะนำเธอและลูกน้อยเข้าบ้านทันทีที่ท่านคงตกใจ ประกอบกับ
ข้าพเจ้าเดินทางไปโดยรถโรงพยาบาล ชาวบ้านมักจะมามุงดูว่า มีใคร
ป่วยเป็นอะไร และมาซักถามตามวัฒนธรรมของชาวชนบท

ในวันเดินทางไปบ้านเธอมาถึง เราเดินทางตั้งแต่เวลา 08.30 น.
ข้าพเจ้าแจ้งกับพยาบาลไว้ว่าจะขอเก็บเตียงเด็กไว้ก่อน ถ้าการเจรจาวัน
นี้ไม่สำเร็จ ข้าพเจ้าจะนำเด็กกลับมาโรงพยาบาล รอจนกว่าจะหาทาง
คลี่คลายทางอื่นได้ และบอกเธอว่า เมื่อไปถึงบ้านเธออย่างเพิ่งลงจาก
รถ ข้าพเจ้าจะลงไปคนเดียว และให้ปิดประตูไว้ ถ้าชาวบ้านมามุงดู
ให้พนักงานขับรถออกไปก่อน ประมาณสัก 30 นาที ค่อยกลับมา

เมื่อไปถึงบ้านเธอ ข้าพเจ้าแนะนำตัว ท่านเชื้อเชิญให้ข้าพเจ้าขึ้นไป
พร้อมนำน้ำมาต้อนรับ ข้าพเจ้าจึงเริ่มเรื่องที่ลูกสาวของท่านไปเรียน
หนังสือ มีคนรัก และตั้งครรภ ขณะนี้คลอดลูกที่โรงพยาบาล ไม่กล้า
กลับมาบ้าน กลัวท่านจะดุตำ ไม่ให้อภัย ท่านคิดอย่างไรกับเรื่องนี้

พ่อของเธอมีท่าทีตกใจ แต่ควบคุมอารมณ์ได้ ส่วนแม่ของเธอหนึ่งหนึ่งไม่พูดจา มีทั้งน้ำตาคลอเบา สักครูพ่อของเธอพูดว่า “ไม่รู้จะทำอย่างไร ให้ลูกไปเรียนหนังสือ ทำไมถึงเกิดเรื่องอย่างนี้ได้ ถ้าชาวบ้านรู้ ก็คงจะอายทั้งหมดบ้าน จะบอกญาติพี่น้องและชาวบ้านอย่างไรดี น้าอายุจริง ๆ ส่วนแม่อีกยังคงนั่งนิ่งไม่มีคำพูดใด ทุกคนเงียบ

ข้าพเจ้าทำลายความเงียบขึ้นว่า “ในหมู่บ้านนี้ มีคนที่แต่งงานหรืออยู่กินกันเป็นสามีภรรยาแล้วเลิกร้างกลางคันมีไหม” แม่ของเธอตอบว่า “มีสิ มีตั้งหลายคน” แล้วชาวบ้านเขาพูดกันเรื่องนี้อย่างไร ข้าพเจ้ารีบถาม แม่เธอตอบว่าก็ไม่เห็นพูดว่าอย่างไร ก็ถือเป็นการเลิกร้างกันของผิวเมียเท่านั้น ข้าพเจ้ารีบพูดต่อว่า “ลูกสาวของคุณพ่อคุณแม่มีลูกเขาก็มีสามีเป็นตัวแทน เพียงแต่เขาไม่ได้จัดพิธีแต่งงาน และสามีเขาก็เลิกไป ก็เหมือนกันใช่ไหม” ทั้งสองท่านก็พยักหน้ารับ

ข้าพเจ้าสังเกตเห็นบริเวณบ้านมีไก่ มีหมา ข้าพเจ้าทำลายความเงียบขึ้นว่า “คุณพ่อคุณแม่เลี้ยงสัตว์ไว้หลายชนิด เป็นผู้มีเมตตาต่อสัตว์ จะเมตตาเลี้ยงลูกเลี้ยงหลานอีก 2 คนได้ไหม เขาเป็นลูกเป็นหลานเป็นคนมีชีวิตจิตใจ เชื้อสายของคุณพ่อคุณแม่เอง จะทิ้งให้เขาลำบากหรือ วันหนึ่งนำเขาทั้งสองคนมาด้วย ถ้าคุณพ่อคุณแม่จะอภัยให้เขาๆ ก็จะได้มีที่พึ่ง และขอให้ลงไปดูหลานสักนิด หลานน่ารักมาก วันหน้าเขาโตขึ้นก็จะได้ช่วยดูแลคุณพ่อคุณแม่ต่อไป”

ทั้งสองท่านพยักหน้ารับคำ ข้าพเจ้าตั้งใจจึงรีบบอกว่า รอสักครู่ นะคะ เมื่อรถโรงพยาบาลย้อนกลับมา ข้าพเจ้าเปิดประตูรถให้ลูกสาวของท่านเดินออกมาก่อน แม่ลูกโผเข้ากอดกันร้องไห้ เจ้าหน้าที่จึงอุ้มเด็กตามขึ้นบ้าน คุณยายมองเห็นหลานรีบรับไปอุ้มกอดไว้ ส่วนคุณตาก็เยิ้มๆ มองๆ เข้ามาดูหลาน แล้วพูดว่า “เออกลับบ้านเราเถอะลูก”

ข้าพเจ้ากระซิบว่า “ยินดีด้วยนะ รีบไปกราบคุณพ่อคุณแม่เร็วๆ ท่านให้อภัยแล้ว หนูและลูกได้รับความรักจากท่านทั้งสองแล้ว ดูแลลูกให้ดีนะ ถ้ามีปัญหา ก็ไปปรึกษาพี่ได้ตลอดเวลา” แล้วลาครอบครัวเธอกลับด้วยใจที่เป็นสุขที่ได้ช่วยคนไว้ทั้ง 2 ชีวิตให้กลับไปอยู่กับครอบครัว

เรื่องที่ 2: ภรรยาผมจะฆ่าตัวตาย

ประมาณ ปี พ.ศ.2537 เป็นระยะที่โรคเอดส์ระบาดอย่างรุนแรง ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ HIV ก่อนปี 2527 เริ่มป่วยระยะสุดท้าย และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เกิดผลกระทบต่อครอบครัวอย่างรุนแรง ดังเช่นเรื่องนี้ ซึ่งเหตุเกิดขณะข้าพเจ้านั่งทำงานในห้องทำงาน เจ้าหน้าที่เดินเข้ามาพบกับข้าพเจ้าว่า “หัวหน้าคะ มีชายคนหนึ่งมาขอพบหัวหน้าคะ” ข้าพเจ้าจึงออกไปพบชายสูงวัยที่นั่งรออยู่ ข้าพเจ้าจึงกล่าว “สวัสดี” พร้อมนั่งลงตรงข้ามชายผู้นี้ แนะนำชื่อนามสกุลตนเอง และตำแหน่งว่าเป็นหัวหน้าสำนักงานสังคมสงเคราะห์แห่งนี้ คุณลุงมีอะไรจะช่วยเหลือหรือ

ทางภาคเหนือ โดยเฉพาะเชียงใหม่ เรามักจะเรียก ผู้มาติดต่อกับเราว่า พ่ออู๋ แม่อู๋ คุณลุง คุณป้า พี่ หรือน้อง ดูความเหมาะสมตามวัย เป็นการแสดงความยกย่อง คู่กันเคย ถ้าใช้คำว่าคุณหรือนาย ตามด้วยชื่อ เหมือนภาคกลาง เป็นการแสดงความห่างเหิน ไม่คู่กันเคย นี่คือวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพจะต้องเรียนรู้ เพื่อสร้างความคุ้นเคย และยกย่องผู้มาติดต่อ

คุณลุงตอบข้าพเจ้าว่า “ภรรยาผมจะฆ่าตัวตาย” ข้าพเจ้าได้ฟัง รู้สึกตกใจ กับคำพูดที่คุณลุงโผล่ออกมา ข้าพเจ้าจึงเชิญคุณลุงไปคุยกันที่ห้องทำงานซึ่งไม่มีคนเดินผ่านพลุกพล่าน คุณลุงคงสะดวกใจที่จะปรึกษากันมากกว่ามานั่งคุยด้านนอก ข้าพเจ้าเชิญคุณลุงนั่งบนโซฟาปรับแขก และถามว่าจะดื่มน้ำอะไรดี น้ำอะไรร้อนๆ ดีไหมคะ ชาจีน น้ำชিংน้ำมะตูม น้ำเย็น โดยปกติข้าพเจ้าจะมีไว้รับรองแขก ข้าพเจ้าจะดับอารมณ์ร้อนของผู้เข้ามาติดต่อกับด้วยเครื่องดื่มเหล่านี้ เพื่อตัวเองจะได้มีเวลา “ตั้งสติ” รับฟังเรื่องราว “ร้อนๆ” ที่จะมาถึงตัวข้าพเจ้า เพื่อคลี่คลายปัญหา “ร้อนๆ” เหล่านี้ได้ในเวลาอันรวดเร็ว

หลังจากให้คุณลุงดื่มแล้ว ข้าพเจ้าก็เริ่มต้นสร้างสัมพันธ์-ภาพเพื่อความคุ้นเคย ความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นในตัวข้าพเจ้า จึงเริ่มกล่าวกับคุณลุงก่อนว่า “คุณลุงรู้จักห้องสังคมสงเคราะห์นี้ได้อย่างไร?” คุณลุงตอบว่า “ผมเห็นป้ายห้อง “สังคมสงเคราะห์” และมีข้อความ

เขียนไว้ว่า มีปัญหาปรึกษาสังคมสงเคราะห์” ทั้งในหอนอนผู้ป่วย และที่หน้าสำนักงานแห่งนี้ ลุงจึงเดินเข้ามา

ข้าพเจ้าพยักหน้ารับรู้ แล้ว พูดต่อว่า คุณลุงจะเล่าให้ฟังได้ไหม เรา จะช่วยกันคิดแก้ไข และสำคัญที่สุด คือ ข้าพเจ้าจะเก็บเรื่องไว้เป็นความลับตามจรรยาบรรณของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ข้าพเจ้าสังเกตว่าคุณลุง มีสีหน้าและแววตาแสดงความกังวลอยู่ ข้าพเจ้าไม่เร่งรัด แต่นั่งเงียบรอ ฟังคำตอบ สักครู่คุณลุงก็เริ่มเรื่องของท่านว่า

เมื่อวานนี้ ภรรยาผม มีท่าทางพิรุณ พยายามเร่งรัดให้ผมออกไปนอกบ้าน ผมจึงขับรถจักรยานออกไปจากบ้านแต่คิดสงสัยพฤติกรรมของภรรยาเพราะไม่เคยทำเช่นนั้นมาก่อน ประมาณ 20 นาที จึงขับรถจักรยานกลับเข้าบ้านเงียบๆ เมื่อจอดรถเรียบร้อยแล้วจึงเดินย่องๆ ขึ้นบ้าน เห็นภรรยาอยู่ในห้องนอน มีชั้นน้ำวางอยู่ใกล้ๆ ตัว มีของยวางอยู่ จึงรีบเดินเข้าห้องไปหาภรรยาและรีบหยิบซองยาขึ้นมาดู เป็นยาฆ่าแมลง จึงรีบเก็บไว้ หลังจากนั้นก็คอยสังเกตภรรยาไม่ให้ห่างสายตา

คุณลุงเล่าว่า “เขาคงกลัวใจเรื่องลูกสาวเขาไม่สบาย ป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลนี้ ทางโรงพยาบาลจะให้ออกจากโรงพยาบาล แต่เขาไม่รู้ว่าจะนำลูกที่ป่วยไปไว้ที่ไหน?” “อ้าว แล้วที่บ้านคุณลุงและภรรยาละ ทำไม่จึงไม่นำไปไว้ที่บ้าน” ข้าพเจ้าถาม

คุณลุงตอบว่า ภรรยาคนนี้เป็นภรรยาคนที่สอง และลูกที่ป่วยเป็นลูกของภรรยาคนดังกล่าว ภรรยาคนแรกของคุณลุงเสียชีวิตแล้ว และภรรยาคนที่สองก็เป็นหญิงหม้ายสามีตาย มีลูกสาวหนึ่งคน แต่งงานมีครอบครัวแล้ว สามีเขาก็ตายไปแล้ว แต่ลูกสาวของภร่ายายังอาศัยอยู่ในบ้านบริเวณเดียวกับบ้านของสามี ปัจจุบันนี้ คุณลุงและภรรยาอาศัยอยู่กับลูกสาวของคุณลุง แบ่งห้องเล็กๆ ให้อาศัยอยู่ เพราะลูกสาวคุณลุงเองก็มีครอบครัว มีสามีและลูกอีก 2 คน อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน จึงไม่มีที่ว่างพอจะรับลูกของภรรยาไปอยู่ด้วยได้อีก

ข้าพเจ้าแสดงความเข้าใจและเห็นใจในสภาพเช่นนี้ แต่น่าจะหาทางออกได้ข้าพเจ้าจึงขอให้คุณลุงนำคุณป้ามาพบข้าพเจ้า ถ้าได้บ่ายวัน

นี่ก็จะยิ่งดี ถ้าไม่ทันก็เป็นวันรุ่งขึ้นก็ได้ เรื่องของลูกที่อยู่โรงพยาบาล ข้าพเจ้าจะช่วยประสานงานฝ่ายพยาบาลขออยู่โรงพยาบาลต่อไปก่อน จนกว่าคุณลุงคุณป้าจะหาที่อยู่อาศัยให้ลูกสาวได้

บ่ายวันเดียวกัน คุณลุงกลับเข้ามาขอพบข้าพเจ้าอีก พร้อมภรรยา ข้าพเจ้าเชิญให้ทั้งสองคนนั่งโซฟาเดิมในห้องทำงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเป็นฝ่ายเริ่มต้นก่อนว่า “คุณลุงเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่าคุณป้าจะกินยาพิษฆ่าตัวตาย คุณป้ามีเรื่องกลุ้มใจอะไร เล่าให้ฟังได้ไหม?”

คุณป้าเล่าเรื่องครอบครัวของคุณป้าว่า สามีก่าเสียชีวิตแล้ว ประมาณ 5 ปี จึงได้มาอยู่กับคุณลุง ซึ่งอยู่บ้านบ้านลูกสาวของคุณลุง โดยช่วยดูแลบ้านและหลานๆ มีรายได้จากลูกสาวของคุณลุงให้ใช้แต่ละเดือน คุณป้ามีลูกสาว 1 คน ทำงานอยู่ที่โรงพยาบาลนี้ (ขอสงวนรายละเอียดไว้เป็นความลับ) แต่งงานแล้ว มีลูกชาย 1 คน อายุ 2 ขวบ ลูกสาวอาศัยอยู่ที่บ้านของสามีซึ่งปลูกในบริเวณเดียวกับบ้านของพ่อสามี ต่อมาลูกชายติดเชื้อ HIV และเสียชีวิตไปแล้ว ลูกสาวก็รับเชื้อ HIV จากสามี จนกระทั่งป่วยหนัก ทำงานไม่ได้ ขณะนั้นนอนอยู่ที่โรงพยาบาล ทางโรงพยาบาลเห็นว่าควรให้กลับไปพักฟื้นที่บ้านรักษาตามอาการ

แต่พ่อสามีไม่ยอมให้ไปอาศัยที่บ้านหลังเดิม อ้างว่าไม่มีผู้ดูแล จะนำลูกไปอยู่บ้านของคุณลุงก็ไม่ได้เพราะมีห้องจำกัด และเกรงใจลูกสาวของคุณลุง เพราะลูกของตัวเองเป็นโรคที่ใครๆ ก็รังเกียจ เคยไปเดินหาเช่าหอพักให้ลูก เมื่อเจ้าของหอรู้ว่าลูกสาวป่วยด้วยโรคเอดส์ ก็กลัวผู้พักอื่นๆ รังเกียจไม่ให้เช่า

ตกลงคุณป้าคิดจะฆ่าตัวตายเพราะคิดหาทางแก้ปัญหาคนเดียว แต่หาทางออกไม่ได้จึงคิดว่าถ้าตนเองตายไป ปัญหา ก็จะหมดสิ้น แต่ลืมนึกถึงลูกและหลานที่ยังมีชีวิตอยู่จะไม่มีที่พึ่งพา ข้าพเจ้าจึงเสนอแนวคิดให้พิจารณา คือ ถ้าข้าพเจ้าประสานกับพ่อสามีเขาได้ให้พักอาศัยอยู่ที่เดิม แต่ขอให้คุณป้าไปดูแลลูกสาวทุกวันเพื่อไม่ให้เป็นการละเลยของพ่อสามีซึ่งเป็นผู้ชาย คงมาดูแลลูกสะใภ้ให้ไม่ได้ ขอให้คุณป้ามาช่วยอาบน้ำ นำอาหารมาให้ลูกสาว และรอดูหลานจนถึงเย็น จึงกลับไปพักบ้านคุณลุง

ข้าพเจ้าจึงเริ่มดำเนินการขออนุมัติผู้อำนวยการให้ลูกสาวของคุณ ป้าได้พักรักษาในโรงพยาบาลต่อไป และได้ประสานงานกับฝ่าย พยาบาล แจ้งเหตุผลจำเป็นของผู้ป่วยให้ทราบ เพื่อรอดำเนินการขั้นต่อไป ขณะเดียวกัน ข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยมลูกสาวของคุณป้า ให้กำลังใจต่อสู้ โรคร้าย ไม่ท้อแท้ เพื่อตัวเอง เพื่อลูก เธอยกมือไหว้ขอบคุณข้าพเจ้าทั้ง น้ำตานองหน้า ข้าพเจ้าจับมือเธอไว้ และพูดว่า “เข้มแข็งนะ เราจะหา ทางออกร่วมกัน” แล้วลาเธอกลับสำนักงาน

วันรุ่งขึ้น ข้าพเจ้าออกไปพบพ่อของสามีเธอเพื่อขออนุญาตให้เธอ ได้กลับมาอยู่บ้านเดิมกับลูก ถ้าเธอแข็งแรงดี เธอก็จะได้อยู่ดูแลหลาน ของคุณลุง และไปทำงานได้ตามปกติ และโรคนี้อาจเป็นโรคที่ไม่ติดต่อกัน ง่ายๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอว่า แม่ของเธอจะมาดูแลเธอเอง ถ้าคุณลุง อนุญาต รับรองว่าจะไม่ให้เป็นภาระของคุณลุง ข้าพเจ้าจะให้ความช่วยเหลือต่อไป ถ้ามีปัญหาคุณลุงแจ้งข้าพเจ้าได้

พ่อของสามีเธอยอมรับ ข้าพเจ้าดีใจ หัวใจพองโต ที่ได้ยินเช่นนั้น ไม่คิดว่าการเจรจาวันนี้จะสำเร็จ ข้าพเจ้ารีบยกมือไหว้ขอบคุณ และบอก พ่อสามีเธอว่า “คุณลุงเป็นคนใจบุญ เลี้ยงลูกนกลูกกาที่เดือดร้อน จะ เป็นบุญกุศลต่อชีวิตคุณลุงภายหลัง” แล้วถือโอกาสลากลับ ได้รับ โทรศัพท์แจ้งให้มารดาเธอทราบ และแจ้งผู้ป่วยทราบทันที

เรื่องนี้จบลงด้วยดี คุณลุงก็ไม่ต้องเสียภรรยาไป แม่และลูกได้อยู่ดูแล เป็นกำลังใจ เป็นที่พึ่งสุดท้ายให้กันและกัน นับว่าเป็นบุญกุศลที่ได้ใช้ วิชาความรู้ที่ได้เล่าเรียนมา ทั้งทฤษฎีหลักวิชาการ และศาสตร์ต่างๆ มาใช้ร่วมกันทุกอย่าง จึงช่วยปกป้องคุ้มครองชีวิตคนให้รอดพ้นไปได้ อย่างน้อย 3 ชีวิต มีความสุขใจ อิ่มเอม ทั้งผู้ให้และผู้รับ.

เรื่องที่ 3: ผมอยากฆ่าเขา

หลังเกษียณอายุ ข้าพเจ้าได้ไปสมัครสอบคัดเลือกเป็นผู้พิพากษา สมทบศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ มีหน้าที่ขึ้น บัลลังก์ ร่วมกับผู้พิพากษา เพื่อร่วมกันพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำ

ความผิดและคดีครอบครัวเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็ก หลังจากพิพากษา คดีแล้ว “ผู้พิพากษาสมทบ” จะต้องอบรมเด็กเยาวชนและผู้ปกครอง เด็กให้รู้สำนึกในการกระทำผิด สอนให้รู้บทบาทหน้าที่ของเด็ก เยาวชน และของบิดามารดาที่จะต้องช่วยกันดูแลบุตรไม่ให้อำนาจผิดซ้ำ

ข้าพเจ้าใช้เทคนิคของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ คือข้าพเจ้าจะใช้ เทคนิคการฟังเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญๆ และจดบันทึก สาเหตุแห่งการ กระทำความผิดของเด็กเยาวชนที่เป็นสาเหตุสำคัญไว้ ในบางคดีเมื่อ การพิจารณาคดีเสร็จสิ้นลง ข้าพเจ้า จะนัดผู้ปกครองมาพบหรือนัดพบ ตัวเด็กเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม และวางแผนการฟื้นฟูจิตใจให้คำปรึกษา แนะนำในการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง ดังกรณีตัวอย่างเด็กรายนี้

“ผมอยากฆ่าเขา” เป็นคำพูดหลุดจากปากของเด็กผู้ชายอายุเพียง 11 ปี ความจริงแล้วเด็กชายคนนี้ไม่ได้ต้องโทษคดีร้ายแรง เขาถูกจับ คดี “ลักทรัพย์” จำนวนเงินไม่ถึงร้อยบาท เมื่อคดีถึงศาล เขาถูก พิพากษาให้ “คุมประพฤติ” ข้าพเจ้าจึงติดตามดูแลเขาต่อในระหว่างคุม ประพฤติ ด้วยเหตุสนใจที่เด็กหนีออกจากบ้านตั้งแต่อายุยังน้อย

เมื่อได้นั่งพูดคุยกันนอกศาล เขาเริ่มเล่าให้ฟังว่า ผมหนีออกจาก บ้านเพราะทนเห็น “พ่อเลี้ยง ทุบตีแม่ไม่ได้” วันหนึ่งเดินผ่านบ้านหลัง หนึ่ง เจ้าของบ้านเปิดประตูทิ้งไว้ เห็นมีเงินวางอยู่ จึงเดินเข้าไปหยิบ เจ้าของบ้านออกมาพบแล้วจับตัวไว้ แจ้งตำรวจจึงถูกจับ ถ้าผมไม่หนี ออกจากบ้าน “ผมจะฆ่าเขา” เด็กชายพูดย้ำคำนี้อีก

“ทำไมหนูอยากฆ่าเขาล่ะ?” เล่าให้ฟังได้ไหม เด็กเริ่มเล่าต่อว่า เวลาเลิกงานตอนเย็น “พ่อเลี้ยงจะตีผมเช้าทุกวัน เมื่อเมาก็จะหาเรื่อง ต้าแม่และทุบตีแม่” ผมเห็นแม่ร้องไห้ ผมตัวเล็กช่วยแม่ก็ไม่ได้ ผมจึง หนีออกจากบ้าน ถ้าผมอยู่ในบ้านนั้น วันหนึ่งผมอาจจะ “ฆ่าเขา” ก็ได้

“แล้วพ่อของหนูไปไหนล่ะ?” ข้าพเจ้าถาม “พ่อผมกับแม่เลิกกัน ไม่รู้ ว่าพ่อไปอยู่ที่ไหน แล้วแม่ก็มีผู้ชายคนนี้เป็นพ่อเลี้ยงผม” ข้าพเจ้าจึงพูด ต่อว่า “ป้าอยากจะพบแม่หนูได้ไหม จะได้ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรดี เมื่อแม่มาเยี่ยมให้บอกผู้ปกครองโทรศัพท์ถึงป้าด้วยนะ”

วันรุ่งขึ้นข้าพเจ้าโทรศัพท์ไปหาแม่ของเด็ก ผู้มารับสายไม่ใช่แม่ของเด็ก เป็นเจ้าของสวนที่แม่ของเด็กรับจ้างทำงาน ข้าพเจ้าจึงขอให้เธอไปตามแม่ของเด็กให้ด้วย อีก 30 นาที จะโทรกลับไปอีกครั้ง เมื่อข้าพเจ้าโทรศัพท์ไปพบแม่ของเด็กข้าพเจ้าได้แนะนำตัว และขอพบเธอเพื่อปรึกษา เรื่องลูกชายที่ “ศูนย์ฝึกอาชีพ” โดยนัดหมายวันเวลาที่เธอสะดวก และเธอจะได้มาเยี่ยมลูกชายด้วย

ข้าพเจ้าไปพบเธอตามวันนัดหมาย ข้าพเจ้าเข้าไปแนะนำตัว และบอกเธอว่า “ลูกชายเธอเล่าว่าหนีออกจากบ้านเพราะเธอถูกสามีทุบตี” เรื่องนี้ มีความเป็นมาอย่างไร จะได้ช่วยกันป้องกันลูกชายไม่ให้กระทำผิดอีก และจะได้สนับสนุนให้ลูกชายได้เรียนหนังสือ จะได้มีอาชีพต่อไป

เธอเล่าว่า เธอต้องเลี้ยงดูลูก 2 คน ต่อมาพบสามีคนที่สองนี้จึงอยู่ด้วยกัน สามีคนนี้ชอบ “ตีแม่เหล้า” เมื่อเมาเต็มที่ก็จะเปลี่ยนเป็นคนละคน หาเรื่องทะเลาะทุบตีเธอ ลูกๆ ก็เห็น ก็ร้องไห้ส่งสารแม่ เธอคิดจะเลิกกับสามีเพราะทนต่อไปไม่ได้แต่สามีไม่ยอมเลิก เธอกำลังคิดวางแผนว่าเมื่อลูกชายพ้นโทษจะพาลูกๆ หนีไปอยู่จังหวัดอื่นที่มีญาติอยู่

ข้าพเจ้าคิดเป็นห่วงลูกสาวคนเล็กของเธอ อายุ 6 ขวบ กลัวจะถูกพ่อเลี้ยง “ลวนลาม” เพราะนอนห้องเดียวกับแม่ เพื่อป้องกันเรื่องดังกล่าวไม่ให้เกิดขึ้น ข้าพเจ้าบอกเธอว่า “ให้ระมัดระวังลูกสาวด้วยนะ” เพราะโตแล้ว หากพ่อเลี้ยงตีแม่เหล้าครองสติไม่ได้อาจจะลวนลามลูกสาวได้ ยอ้าให้อยู่สองคนกับพ่อเลี้ยง ข้าพเจ้าโล่งใจที่เธอได้ระมัดระวังลูกสาวคนเล็กไว้แล้ว

ข้าพเจ้าจึงบอกเธอว่า ขณะนี้มีกฎหมายคุ้มครองสิทธิสตรีใช้ดำเนินการแล้ว ควรบอกสามีให้รู้ว่า “การทุบตีภรรยาเป็นผิดกฎหมาย” ดำรวจจับดำเนินคดีได้ เพื่อเขาจะได้คิด ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเลิกทุบตีเธอได้ เธอยิ้มดวงตามีแวววอดใส รับคำแนะนำของข้าพเจ้าๆ หวังว่าเมื่อเธอกลับไป คงไปพูดคุยกับสามี

เราลาจากกันเมื่อคุยกันได้ประมาณ 2 ชั่วโมง ข้าพเจ้าบอกเธอว่า หากมีปัญหาคับข้องใจ โทรศัพท์ถึงข้าพเจ้าได้ หรือโทรรับคำปรึกษา

ปัญหาเยาวชนและครอบครัวได้ที่ศูนย์ให้คำปรึกษาปัญหาเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งข้าพเจ้าเป็นอาสาสมัครอยู่ที่ศูนย์นี้ด้วย ส่วนลูกชาย ข้าพเจ้าจะเข้าเยี่ยมเขาตามโอกาสอันควร หวังว่าเขาจะตั้งใจเรียนวิชาชีพ ที่ทางศูนย์ฝึกอาชีพจัดให้ เขาจะได้มีอาชีพติดตัว เมื่อพ้นโทษก็จะทำงานเลี้ยงตัวเองได้ และถ้าแม่ลูกได้อยู่ด้วยกันอย่าง “สันติสุข” และหวังว่าเขาจะได้เลิกความคิดว่า “ผมอยากฆ่าเขา” ซึ่งเป็นคำพูดที่เป็น “อันตราย” ต่ออนาคตของเขามาก

เรื่องนี้ให้ข้อคิดกับ “นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ” ในการมองปัญหาให้ครบ “องค์รวม” รวมทั้งจิตใจเด็กผู้เป็นตัวปัญหา สาเหตุเบื้องต้นของการเกิดปัญหาเหล่านั้น สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว ตัวละครแต่ละตัวในครอบครัว ผู้ใดเป็นผู้มี “บทบาทสูงสุด” มีอำนาจในการตัดสินใจ หากผู้หญิงสามารถคิดแก้ไขปัญหายังเป็นระบบ และรู้กฎหมายเบื้องต้นที่จะช่วยปกป้องคุ้มครองตัวเองและลูกๆ ได้ ก็จะทำให้เธอและลูกๆ ปลอดภัย จากการถูกทำร้ายจากสามีได้ การให้ความรู้ในเรื่องของกฎหมายจะเป็นผลดีแก่ผู้ประสบปัญหา สามารถนำมาใช้เพื่อคุ้มครอง สิทธิของตนเอง ของเด็กเยาวชน เพื่อให้พ้นจากการ “ถูกละเมิดสิทธิ” เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิอันพึงมีได้

ผู้เขียนหวังว่า จากกรณีศึกษา 3 กรณีข้างต้นคงจะให้ความเข้าใจที่ถูกต้องและตั้งถามเกี่ยวกับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ศิลป และที่สำคัญที่ขาดเสียมิได้ก็คือใจในการทำงานอย่างแข็งขันในฐานะมีอาชีพที่ช่วยเยียวยาและพัฒนาสังคมให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนโดยเริ่มต้นจากหน่วยย่อยระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน

หมายเหตุจากบรรณาธิการ

คุณจินตนา ได้เขียนเรื่องทั้งสามได้อย่างสละสลวยงดงาม แต่ด้วยข้อจำกัดด้านขนาดหนังสือ ผมจึงได้ตัดทอนไปบางส่วน ซึ่งอาจทำให้เสียอรรถรสไปบ้าง